

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ณัฐธิกานต์ ปิ่นจุไร¹, ธนกิจ โคกทอง², ธนสิทธิ นิตยประภา³, สาวิตรี พรหมรักษา⁴

^{1,2} สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และกราฟิก คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

^{3,4} สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email : nutthikan.pin.pin@gmail.com¹

Received: April 23, 2021

Revised: April 30, 2021

Accepted: May 1, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ โดยการออกแบบและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนจากการสังเกตและสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบการใช้ลวดลายและสีสันทันของลวดลายผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญยังขาดลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญได้ทอผ้าขึ้นจำหน่าย ภายใต้ลวดลายของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ตามออเดอร์ที่ได้รับ ทำให้ขาดซึ่งความมั่นใจในการพัฒนาลวดลายของตนเอง เพราะมีความเสี่ยงในการจัดจำหน่ายสูงกว่า เมื่อเทียบกับการทอผ้าขึ้นต้นจกที่ได้รับมอบหมายตามออเดอร์ที่ได้รับ ดังนั้นชุมชนเกิดการมุ่งเน้นที่อยากจะออกแบบและพัฒนาลวดลายจากผ้าให้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้กับกลุ่มชุมชน ซึ่งชุมชนมีความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน “ลวดลายดอกกระเจียว” นั้นเป็นลวดลายแสดงความเป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ได้อย่างเด่นชัด และมีการปรับแก้ลวดลายให้มีความเหมาะสมที่สุด ซึ่งมีผลการประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญที่พัฒนาแล้ว โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.67$)

คำสำคัญ : การออกแบบ, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ, ภูมิปัญญา, อัตลักษณ์

Design and development of woven fabrics with local wisdom according to identity of Ban Sap Charoen community, Pang Makha subdistrict, Khanu Woralaksaburi district Kamphaeng Phet Province

Nutthikan Pinjurai¹, Tanakit Koktong², Thanasit Nitayaprapha³, Sawitri Promruksa⁴

^{1,2}Program in Product and Graphic Design Faculty of Industrial Technology Kamphaeng Phet Rajabhat University

^{3,4}Branches of Logistics Management Faculty of Industrial Technology Kamphaeng Phet Rajabhat University

Email : nutthikan.pin.pin@gmail.com¹

Received: April 23, 2021

Revised: April 30, 2021

Accepted: May 1, 2021:

Abstract

Research on the design and development of woven fabrics with local wisdom according to identity Of Ban Sap Charoen community, Pang Makha subdistrict, Khanu Woralaksaburi district Kamphaeng Phet Province The objectives of this research are 1) to design and develop patterns of woven fabrics with local wisdom according to the identity of Ban Sapcharoen community. Towards textile products with local wisdom according to the identity of Ban Sapcharoen community By the design and development with participation with the community from observation and discussion of the group, it was found that the patterns and colors of the Hinjok weaving group at Ban Sapcharoen Still lacking a pattern that is their own identity Which at present, the Hinjok Sarin Group of Ban Sapcharoen has weaving sarong for sale Under the pattern of other ethnic group identities according to the orders received Causing the lack of confidence in the development of one's own pattern Because there is a higher risk of distribution Compared to the weaving of a sarong made of cloth that has been assigned by the order received Hence, the community had a focus on designing and developing jok-pattern patterns to reflect the identity of the Baan Sapcharoen Sarin Weaving Group, Ban Sapcharoen. The researcher has undertaken the design and development with participation with the community to promote and develop for the community groups. Which the community agreed in the same direction “Krachiew flower pattern” is a pattern showing the identity of the Hinjok Sarin, Ban Sapcharoen, Pang Makha Sub-district, Khanu Woralaksaburi District, Kamphaeng Phet Province And

adjust the pattern to make it most suitable Which has the results of assessing the satisfaction of the consumer groups Towards textile products with local wisdom according to the identity of the developed Ban Sapcharoen community Overall, they were satisfied at a high level ($\bar{X} = 4.35$), with standard deviation (S.D. = 0.67).

Keywords : Design, Textile products, Wisdom, Identity

บทนำ

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวความคิดการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการยอมรับของตลาด และทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน โดยรัฐบาลมีนโยบายโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า ซึ่งมีรัฐบาลคอยช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นอีกวิถีทางหนึ่ง ในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการที่มีคุณภาพ สร้างจุดเด่น และมูลค่าเพิ่มสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547 หน้า 1)

จากแผนการดำเนินงานโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่นด้วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ท้องถิ่นด้วยศาสตร์พระราชา คือ โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมอบหมายให้ทางคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นผู้รับผิดชอบ การพัฒนาท้องถิ่น ทางด้านงานบริการวิชาการ เป็นพันธกิจหนึ่งที่ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมให้ความสำคัญและ

ต้องปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมและสร้างรายได้ให้กับชุมชน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถยกระดับสู่ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หรือการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ OTOP แล้วให้ได้ดาวที่มากขึ้น หรือยกระดับมาตรฐานสินค้าชุมชนอย่างน้อย 1 ระดับ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ซึ่งมีวิทยาการศาสตร์ทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงเป็นอีกหนึ่งศักยภาพทางวิชาการ และวิชาชีพที่สามารถส่งเสริมชุมชนให้มีการพัฒนา ศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยลงพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนรลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลข้างต้น และตัวแทนชุมชนเข้ามาปรึกษาขอความช่วยเหลือนั้นพบว่า มีผู้นำที่มีความเข้มแข็งอยากผลักดันและส่งเสริม ให้ชุมชนของตนเองมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ชุมชนมีศักยภาพสูงในการผลิตผ้าทอ เพราะปัจจุบันนั้นมีการผลิตสินค้าชุมชนส่งให้จังหวัดอุทัยธานีเป็นประจำ แต่ชุมชนนี้ยังขาดทักษะและกระบวนการด้านลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเอง ดังนั้นชุมชน ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่ลงพัฒนา ผลักดันและส่งเสริมชุมชนบ้านเกิดเป็นที่รู้จักมากขึ้น และยกระดับศักยภาพชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เพชร มีการดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดด้านการออกแบบ มาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวความคิดการออกแบบ ในการนำเสนอส่วนประกอบหรือโครงสร้างของการออกแบบ เช่น เส้น สี รูปทรง พื้นผิว ฯลฯ มาจัดวางรวมกัน ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ ความสมดุล การตัดกัน การเน้น ขนาด และสัดส่วน จังหวะ และเอกภาพ

กรอบแนวความคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539 หน้า 19) ที่คำนึงดังนี้ (1) รูปแบบที่สร้างสรรค์ (2) มีความงดงามที่

น่าสนใจ (3) สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย (4) เหมาะสมกับวัสดุ (5) สอดคล้องกับการผลิต

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

การมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างแนวทางในออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตาม อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2550 หน้า 125) ดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักออกแบบหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานเกี่ยวข้องการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดลำปาง เพชร และกลุ่มชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักออกแบบหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานเกี่ยวข้องการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดลำปาง เพชร จำนวน 3 คน

กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง เพชร จังหวัดลำปาง เพชร จำนวน 3 คน

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2550 หน้า 125) ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ประชาชนทั่วไปหรือนักท่องเที่ยว จังหวัดตาก

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปหรือนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation) (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2550 หน้า 122) เพื่อใช้สังเกตสภาพทั่วไปของบรรยากาศภายในชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า สำหรับกลุ่มบ้านทรัพย์เจริญ โดยบันทึกลงแบบบันทึกเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนา

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่นักวิจัยคัดเลือกมาสนทนาโต้ตอบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ของกลุ่มตัวแทนสมาชิกผู้ประกอบหรือกลุ่มชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร แสดงความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกันในประเด็นต่าง ๆ ที่นักวิจัยกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น เกี่ยวกับศึกษากระบวนการผลิต ความต้องการทางเทคโนโลยีการผลิต ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่

เกิดจากกระบวนการผลิต และศึกษาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าตีนจก เพื่อทราบถึงลวดลายและความต้องการผลิตภัณฑ์ ราคาที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ รูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการสร้างอาชีพในชุมชน

3. แบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีต่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า กลุ่มชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

4. แบบประเมินความพึงพอใจ คือ แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ใช้ประเมินความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประเมินตามแบบมาตรฐานประเมินค่าระดับ (Rating Scale) ได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของจุดตัด ดังนี้ (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2550 หน้า 122)

4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูล (Data collection) ในขั้นตอนการศึกษา และรวบรวมข้อมูลออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนรลัษบุรี จัังหวดั
กำพงเพชร ดัังนี้

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้
จากการศึษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยการรวบรวม วิเคราะห์ จัดกลุ่มของเอกสาร
เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึษาด้วยการ
ค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กระบวนการผลิต
รูปแบบ การกำหนดกรอบแนวคิด และอื่น ๆ เพื่อ
นำข้อมูลมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ความเป็นไปได้
ในการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของ
ผู้บริโภคนปัจจุบัน

2. ทำการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน
และการสัมภาษณ์ตัวแทนสมาชิกชุมชนบ้านทรัพย์
เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนรลัษบุรี
จัังหวดักำพงเพชร เป็นการศึษาเพื่อจัดเตรียม
ข้อมูลด้านความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการ
พัฒนารูปแบบ จากนั้นสรุปผลโดยการบรรยายสรุป

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการ
ออกแบบพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอชุมชน
บ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวน
รลัษบุรี จัังหวดักำพงเพชร ร่วมกัน

4. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์
ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า
อำเภอลำดวนรลัษบุรี จัังหวดักำพงเพชร แบบมี
ส่วนร่วมกับชุมชนในการให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะ
มาทำการออกแบบลวดลายร่าง 2 มิติ จำนวน 10
รูปแบบ ลายเส้นงานขาวดำ

5. ประเมินการออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์
ผ้าทอ โดยกลุ่มผู้ผลิต และนักออกแบบหรือ
เจ้าหน้าที่หน่วยงานเกี่ยวข้องการส่งเสริมพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ระดับจัังหวดักำพงเพชร โดยการนำ
การออกแบบลวดลายร่าง 2 มิติ จำนวน 10
รูปแบบ แล้วนำไปทดสอบเพื่อคัดเลือกรูปแบบ
จำนวน 3 รูปแบบพร้อมลงสี และเลือกรูปแบบที่
ได้คะแนนสูงสุดไปเขียนแบบขึ้นผลิต จำนวน 1
รูปแบบที่ผ่านการคัดเลือก พร้อมทั้งผลิตต้นแบบ
จำนวน 1 รูปแบบ จากอัตลักษณ์ของชุมชนบ้าน
ทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนรลัษบุรี
จัังหวดักำพงเพชร

6. ประเมินความพึงพอใจ โดยผู้บริโภครือ
นักท่องเที่ยว จัังหวดักำพงเพชร

7. เสนอผลงานการออกแบบต่อชุมชนแบบมี
ส่วนร่วม เพื่อรับข้อเสนอแนะ และจัดทำรายงาน
ผล สรุปผลการวิจัย ตามกรอบแนวคิดการวิจัย
จากนั้นนำกลับมาสรุปผลที่ได้ในรูปแบบข้อมูล
เชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation:
S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชน
บ้านทรัพย์เจริญ ดัังนี้

1. การสังเกตการลงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมกับ
ชุมชน เพื่อใช้สังเกตสภาพทั่วไปของบรรยากาศ
ภายในชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า
อำเภอลำดวนรลัษบุรี จัังหวดักำพงเพชร และได้
เข้าสัมภาษณ์คุณณัฐกาญจน์ สอนเครือ ผู้ใหญ่บ้าน
ทรัพย์เจริญ และสมาชิกกลุ่มผู้ผลิต พบว่า

ด้านประวัติความเป็นมา กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ หมู่ 17 ตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัยบุรี เป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกที่ผู้ใหญ่นักก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 28 คน โดยมุ่งเน้นการทอผ้าขึ้นตีนจกตามออเดอร์การสั่งทอจากหมู่บ้านอื่น ๆ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มทอผ้าขึ้นมีความพร้อมทั้งในด้านทักษะการทอผ้า และการแกะลายผ้า ทำให้มีศักยภาพในการสร้างสรรค์รูปแบบลายผ้าทอได้อย่างหลากหลาย แต่เนื่องด้วยการรับงานตามความต้องการผลิตของชุมชนอื่น ๆ ทำให้ยังไม่มีลวดลายผ้าที่เป็น อัตลักษณ์ของชุมชนตนเองอย่างเด่นชัด

ด้านการศึกษาระบบการผลิต พบว่าการทอผ้าขึ้นตีนจกนั้น จัดเป็นการทอผ้าที่ใช้ระยะเวลาในการผลิตนานอย่างหนึ่ง เนื่องด้วยกระบวนการจกลายผ้าที่ต้องใช้ทักษะ ความมีฝีมือ ความประณีต และสมาชิกของผู้จกลายผ้า ทำให้การจะได้ผ้าขึ้นตีนจกจำนวน 1 ผืน ต้องใช้ระยะเวลาหลายวัน ขึ้นอยู่กับความละเอียดของลวดลาย อีกทั้งสมาชิกในชุมชนนั้นล้วนมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ปลูกมันสำปะหลัง ข้าว อ้อย ข้าวโพด เห็ดโคน ขายเป็นหลัก ดังนั้นจึงทำให้มีเวลาในการผลิตผ้าค่อนข้างน้อย ขึ้นอยู่กับเวลาว่างที่เหลือจากการทำอาชีพหลัก ทำให้กระบวนการผลิตผ้าขึ้นตีนจกนั้นช้ายิ่งกว่าเดิม

ด้านความต้องการทางเทคโนโลยีการผลิต ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต พบว่า ในด้านของวัสดุอุปกรณ์การทอผ้าและจกผ้าต่าง ๆ เป็นวัสดุที่ได้รับการสนับสนุนจาก

ผู้ใหญ่นัก และการจัดสรรตามออเดอร์ที่ได้รับ ดังนั้นรูปแบบของการทอผ้า และการจกผ้าจึงเน้นไปที่การเลียนลวดลายตามความต้องการของผู้สั่งงาน สังเกตได้ว่าทางชุมชนจะมีสีของด้ายที่เป็นสีเฉพาะจากการใช้ในออเดอร์การทำผ้าขึ้นตีนจกตามออเดอร์เท่านั้น ดังนั้นการคิดลวดลายใหม่ ๆ และการพัฒนาลวดลายนั้น จะต้องมีการสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการถักทอลายใหม่ ๆ และสีด้ายสีอื่น ๆ เป็นต้น

ด้านศึกษาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกเพื่อทราบถึงลวดลาย และความต้องการผลิตภัณฑ์พบว่า รูปแบบการใช้ลวดลายและสีสันทของลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ ยังขาดลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งปัจจุบันทางลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญได้ทอผ้าขึ้นจำหน่ายภายใต้ลวดลายของอัตลักษณ์ ลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ตามออเดอร์ที่ได้รับ ทำให้ขาดซึ่งความมั่นใจในการพัฒนาลวดลายของตนเอง เพราะมีความเสี่ยงในการจัดจำหน่ายสูงกว่า เมื่อเทียบกับการทอผ้าขึ้นตีนจกที่ได้รับมอบหมายตามออเดอร์ที่ได้รับ

ด้านรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ คือ การมุ่งเน้นที่ลวดลายจกผ้าให้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญของตนเอง เนื่องจากการทอผ้าขึ้นตีนจกตามรายการจากชุมชนอื่น ๆ ทำให้รูปแบบผลิตภัณฑ์ขาดอัตลักษณ์ของตนเอง และไม่สามารถจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของตนเองได้ ต้องจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ภายใต้ชื่อของลุ่ม

ชาติพันธุ์อื่น ๆ เท่านั้น ซึ่งผู้บริโภคที่มีความต้องการในการซื้อสินค้า ก็ต้องการรูปแบบสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ และเป็นที่ยึดจำในการซื้อ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาตลาดสายอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ มีผลิตภัณฑ์ ดังต่อไปนี้

ด้านรายได้ของชุมชนต่อครัวเรือน และราคาที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ โดยรายได้ของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ ประมาณ 1,000 – 2,000 บาทต่อเดือน ตามกำลังการทอผ้าของแต่ละบุคคลในกลุ่มทอผ้า ซึ่งราคาของผ้าทอจะมีราคาที่แตกต่างกันตามปริมาณของลวดลายที่ทำการทอลงบนผ้านี้

- ผ้าขึ้นทอมือมีปริมาณลวดลายมาก (ผืน) ราคาขายต่อผืน คือ 8,000 บาท

- ผ้าขึ้นทอมือมีปริมาณลวดลายปานกลาง (ผืน) ราคาขายต่อผืน คือ 4,500 บาท

- ผ้าขึ้นทอมือมีปริมาณลวดลายน้อย (ผืน) ราคาขายต่อผืน คือ 2,000 บาท

- ผ้าขึ้นทอมือส่วนตีน (ชิ้น) ราคาขายต่อชิ้น คือ 3,500 บาท

- ผ้าขึ้นทอมือส่วนตัว (ชิ้น) ราคาขายต่อชิ้น คือ 3,500 บาท

ช่องทางในการจัดจำหน่ายของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ มีจากการขายผ่านทางออนไลน์เฟสบุ๊ค การขายให้กับลูกค้าที่เป็นหน่วยงานราชการ การขายตามเทศกาลของพื้นที่ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยการขายออนไลน์นั้น

ทางกลุ่มแม่บ้านจะใช้วิธีในการฝากส่งสินค้าภายในจังหวัดกำแพงเพชรเท่านั้น

ในส่วนของต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ โดยที่การทอผ้า 1 ผืน จะใช้เวลาในการทอผ้าประมาณ 1 เดือน แรงงานไม่มี เนื่องจากไม่มีการจ้างแรงงานในการทอผ้า เนื่องจากการทอผ้าใช้เวลานาน และผู้ทอผ้ายังคงมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมด้วย ดังนั้นเวลาในการทอผ้าจึงมีเวลาอย่างจำกัดในการทอผ้า แต่ถ้าเป็นผู้ที่ทอผ้าแบบเป็นอาชีพทำเต็มเวลา 1 ผืน จะสามารถทอผ้าได้ในเวลา 30 วัน ซึ่งต้นทุนต่อผ้า 1 ผืน มีดังนี้

วัตถุดิบ ต้นทุนรวมของวัตถุดิบ จำนวน 343.33 บาท

- ฝ่ายแกะ จำนวน 73.33 บาท
- ฝ่ายกล่อง จำนวน 220 บาท
- ฝ่ายย้อม จำนวน 50 บาท

ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน และของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการสร้างอาชีพในชุมชน พบว่า กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญมีความต้องการในการพัฒนารูปแบบลวดลายผ้าขึ้นตีนจก ให้มีเอกลักษณ์และเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างแบรนด์สร้างแนวทางในการพัฒนาสินค้าที่มีกลิ่นอายความเป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญอย่างแท้จริง โดยชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนตลอดกิจกรรม

รูปที่ 1 การลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล

2. ด้านการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ร่วมกันกับชุมชน เพื่อถอดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ พบว่าผลการมีส่วนร่วมกับชุมชน สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation) และการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า ชุมชนเลือกใช้อัตลักษณ์ในพื้นที่ในด้านของวัฒนธรรมทางธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นจุดเด่นด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ทำอาชีพเป็นเกษตรกรจากการสนทนากลุ่มร่วมกันอีกครั้งจึงสามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของลวดลาย จึงสามารถจำแนกลวดลายองค์ประกอบสำหรับกลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญ ได้ทั้งหมด 3 ลาย ได้แก่ ลายดอกกระเจียว ลายหน่อไม้ และลายอื่น ๆ เช่น ภูเขา ลำธาร เหนือโค่น น้ำตก เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญ ทั้งหมด 3 ลวดลาย ซึ่งจากการพิจารณาอย่างมี

ส่วนร่วมกับชุมชน ชุมชนมีความเห็นสอดคล้องในการนำลวดลาย เป็นลวดลายอัตลักษณ์ประจำกลุ่มทอผ้าขึ้นต้นจกบ้านทรัพย์เจริญ

รูปที่ 2 การถอดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

เสร็จแล้วนำเครื่องมือไปประเมินรูปแบบการออกแบบลวดลาย โดยนักออกแบบหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานเกี่ยวข้องการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 ท่าน และกลุ่มชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหารูปแบบเหมาะสมไปผลิตต่อไป

ลายดอกกระเจียว

ลายหน่อไม้

ลายภูเขา

รูปที่ 3 การออกแบบลวดลายผ้า 2 มิติ

จากการดำเนินการนำลวดลายทั้ง 3 ลวดลายมาพิจารณาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งชุมชนมีความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน “ลวดลายดอกกระเจียว” นั้นเป็นลวดลายแสดงความเป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัยบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร ได้อย่างเด่นชัด และมีการปรับแก้ลวดลายให้มีความเหมาะสมที่สุด

รูปที่ 4 ลวดลายอัตลักษณ์ประจำกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกบ้านทรัพย์เจริญ

ผลการวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ดังนี้

จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลงานต้นแบบของ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค ณ งานแสดงและจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน กำแพงเพชร เมื่อวันที่ 27-28 มีนาคม 2564 ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสุ่มแบบบังเอิญ ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2550 หน้า 125) จำนวน 100 คน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคมที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้บริโภค		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านรูปแบบที่สร้างสรรค์	4.41	0.62	มาก
2.	ด้านสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย	4.41	0.74	มาก
3.	ด้านความงดงามที่น่าสนใจ	4.14	0.72	มาก
4.	ด้านเหมาะสมกับวัสดุ	4.42	0.65	มาก
5.	ด้านสอดคล้องกับการผลิต	4.37	0.62	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.35	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจกลุ่มกลุ่มผู้บริโภคมที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.35)

และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.67) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ด้านรูปแบบที่สร้างสรรค์ คือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.41) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.62) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก

ด้านสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย คือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.41) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.74) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก

ด้านความงามที่น่าสนใจ คือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.14) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.72) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก

ด้านเหมาะสมกับวัสดุ คือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.42) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.65) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก

ด้านสอดคล้องกับการผลิต คือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ ($\bar{X}$ = 4.35) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ (S.D. = 0.67) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมาก

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มและออกแบบโดยมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่า พบว่าทางกลุ่มชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร มีความต้องการในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้มีความโดดเด่นสร้างสรรค์ของลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเองเฉพาะถิ่น และเป็นการสร้างให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อสื่อความหมาย

ให้ได้รับประสบการณ์จากวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เป็นที่จดจำได้ง่าย มีความสอดคล้องกับแนวความคิดของประเสริฐ ศิลรัตน์ (2538 หน้า 2) ได้กล่าวว่าการออกแบบลวดลายปัจจุบันเป็นศิลปะประยุกต์แขนงหนึ่งที่สร้างสรรค์ประกอบทางศิลปะให้ปรากฏในรูปแบบในลักษณะลวดลายเพื่อเสริมแต่งโครงสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่มีอยู่ คือ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่ และมีความต้องการ 2 ด้าน คือ ด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพและด้านความงามในการออกแบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของวัฒนธรรม จุฑะวิภาต (2545) ที่กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบเครื่องประดับ คือ ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดสร้างสรรค์ด้านประโยชน์ใช้สอย และความคิดสร้างสรรค์ด้านความงามในการวิจัยนี้ การออกแบบและพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอนั้นได้มีส่วนร่วมกับชุมชนโดยตรง จึงทำให้ชุมชนเลือกวิธีการออกแบบและพัฒนาลวดลายที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน และความต้องการอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ด้านลวดลาย และรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอสามารถพัฒนาต่อยอดในการพัฒนาต่อไปได้อีก โดยคำนึงถึงสัดส่วนมนุษย์ พฤติกรรมผู้บริโภค การเพิ่มประโยชน์ใช้สอยในด้านอื่น ๆ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาร่วมพัฒนา เพื่อเพิ่มสวยงาม ความแข็งแรง และรูปแบบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ที่สนับสนุนการทำวิจัยนี้ และขอขอบพระคุณ
ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง

References

- Department of Community Development.
(2004). *Guidelines for creating a story
of product*. ATN Production.
- Phonsanong Wongsingthong. (2007). *Product
Design Research Methods*. Chulalongkorn
University Publishing.
- Prasert Silrattana. (1995). *Pattern design*.
Odeon Store.
- Wattana Chutawipa T. (2002). *Jewelry
design*. Chulalongkorn University.
- Wirun Tangcharoen. (1996). *Design*. Visual Art.